

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทย

การที่ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองได้อย่างรวดเร็วจำเป็นต้องจ้กให้ราษฎรได้รับการศึกษาอย่างดีโดยทั่วถึงกัน รัฐบาลสมัยนายพลตรีพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี ได้คำนึงเห็นว่าประชาชนชาวไทยไม่ได้รับการศึกษาโดยสมควรเป็นอันมาก แมว่ากระทรวงธรรมการในสมัยนั้นจะได้เร่งรัดจัดการประถมศึกษาให้แก่เด็กโดยเข้มแข็งแล้วก็ตาม ถ้ามิได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่อีกส่วนหนึ่งค้างหากแล้วจำนวนราษฎรที่เป็นผู้ใหญ่ไม่รู้หนังสือก็อาจเพิ่มขึ้น คนในวัยใหญ่นั้นถือว่าเป็นชุมพลังของประเทศ ประเทศใดก็ตามถ้าขาดคนวัยผู้ใหญ่ที่เฉลียวฉลาดแล่อมมีผู้อ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้เป็นจำนวนมากแล้ว ความหวังที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วย่อมเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก จากการสำรวจสำมะโนประชากรประเทศไทยในปี 2480 พบว่าประเทศไทยมีพลเมือง 14,640,000 คนและเกือบร้อยละ 70 ของประชากรที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไปยังเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือถึง 6,378,584 คน หรือร้อยละ 68.8 ซึ่งนับว่าเป็นประเทศที่มีผู้ไม่รู้หนังสือค่อนข้างสูง (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 729) ดังนั้นรัฐบาลจึงได้วางนโยบายการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และแถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2480 และในปีพุทธศักราช 2483 ได้มีการจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (อุคม เขยถิงศ์ 2527: 1-3) โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยให้ผู้เรียนพออ่านออกเขียนได้
2. ส่งเสริมให้รู้หน้าที่พลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามความมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เปิดสอนโรงเรียนผู้ใหญ่แบบให้เปล่าทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะการศึกษาขั้นมูลสาร (Fundamental Education) ซึ่งครอบคลุมเรื่องการอนามัย การเกษตร การอุตสาหกรรม การประกอบอาชีพอันจะช่วยยกระดับการดำรงชีพของประชาชนให้ดีขึ้น การศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศ

ไทยสมัยนั้นดำเนินไปอย่างกว้างขวาง เพราะรัฐบาลได้เข้ามาับบทบาทโดยตรงในการรณรงค์ให้ ผู้ใหญ่รู้หนังสือ นอกจากนี้ยังมีกระทรวง ทบวง กรม องค์กรและสมาคมอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์การไม่รู้หนังสือด้วย ผลปรากฏว่าในระหว่างพุทธศักราช 2483-2487 รัฐบาล สามารถช่วยให้มีประชาชนที่รู้หนังสือเพิ่มขึ้น 1,409,686 คน โดยจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือลดลงถึง ร้อยละ 22.60 แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยต้องประสบภัยจากสงครามโลก ด้วย ทำให้การศึกษาผู้ใหญ่ในระยะนั้นซบเซาลงไป จำนวนนักศึกษาผู้ใหญ่ลดลงจากปีละ 200,000 คน เหลือเพียงปีละ 20,000 คน หรือลดลงร้อยละ 90 ของนักศึกษาในยุคที่มีการรณรงค์ให้ผู้ใหญ่ รู้หนังสือ

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2490 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุง แกไขและฟื้นฟูการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นใหม่ให้กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยจัดการศึกษาผู้ใหญ่ขั้นมูลฐาน การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นสืบเนื่อง และจัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่เคลื่อนที่ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและของเอกชนที่ จัดการศึกษาผู้ใหญ่ จัดบริการห้องสมุดประชาชนและหน่วยการศึกษาประจำจังหวัดเพื่อ ขจัดการไม่รู้หนังสือของประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารและห่างไกลกัน โดยใช้ชุดอุปกรณ์โสตทัศน- ศึกษาช่วย ในปีพุทธศักราช 2479 รัฐบาลไทยร่วมกับองค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้จัดตั้ง "ศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี" (Thailand Unesco Fundamental Education Center) หรือเรียกย่อ ๆ ศ.อ.ศ.อ. (TUFEC) และรับนักศึกษาจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ารับการอบรมเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่มูลสารศึกษา ซึ่งในระยะแรกกระทรวงศึกษาธิการดำเนินงานเอง ต่อมาพุทธศักราช 2502 ได้โอนไปสังกัด กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยเปลี่ยนชื่อเป็น พัฒนาการ ส่วนกองการศึกษาผู้ใหญ่ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ให้กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้ สสนองต่อความต้องการของสังคม

งานการศึกษาผู้ใหญ่ทวีความสำคัญและได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังในสมัยรัฐบาลของ จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการศึกษาผู้ใหญ่แห่งชาติขึ้นเพื่อให้การ ดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมให้งานการศึกษาผู้ใหญ่ก้าวหน้าเป็นผลดีแก่ประเทศอย่างแท้จริง (คำปราศรัยของ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในวันการศึกษาผู้ใหญ่ 2512 : 1, อ้างถึงใน วิรากร ผดุงชีวิต 2518 : 9) นอกจากนี้รัฐบาลยังได้บรรจุการศึกษาผู้ใหญ่ไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พุทธศักราช 2510-2514) เป็นครั้งแรก

จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พุทธศักราช 2525-2529) ก็ได้จัด
 งานการศึกษาผู้ใหญ่ (ซึ่งปัจจุบันกองการศึกษาผู้ใหญ่เปลี่ยนเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน)
 เข้าไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พุทธศักราช 2525-2529) ด้วยเช่น
 กัน โดยมุ่งหวังว่างานนี้จะช่วยพัฒนาบุคคลโดยเฉพาะชาวชนบทให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น
 งานการศึกษาผู้ใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบันครอบคลุมทั้งการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนและนอก
 โรงเรียน แต่ลักษณะและขอบเขตของงานจะแตกต่างกับการศึกษาในระบบโรงเรียน เพราะจะ
 เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกระดับอายุที่อยู่นอกโรงเรียนภาคปกติ ซึ่งตามแผน
 พัฒนาการศึกษาระดับชาติฉบับที่ 5 (พุทธศักราช 2525-2529) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัด
 การศึกษานอกโรงเรียนไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี:
 204)

1. เพื่อขยายการศึกษานอกโรงเรียนให้กว้างขวางทั่วถึง และสอดคล้องกับแนวการ
 จัดการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยตรงความเหมาะสมและสภาพความเป็นอยู่ของ
 ประชากรในแต่ละท้องถิ่น
2. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการกระจายทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากขึ้นและระดม
 ทรัพยากรจากเอกชนและท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด
3. เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเป็นพลเมืองดี มีอาชีพ รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา
 เป็น ทำประโยชน์แก่สังคมและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีสันติสุข

นอกจากนั้นแล้ว แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษานอก-
 โรงเรียนได้เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญถึงนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อแผนวามของการจัดการศึกษานอก-
 โรงเรียนในอนาคตดังนี้ (วิชา อิศาสตร์ และ อุคม เซยกิจวงศ์ 2523: 42-43)

1. รัฐพึงจัดให้มีความประสานกันระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษานอก-
 ระบบโรงเรียน รวมทั้งให้มีภาคปฏิบัติที่เหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละระดับและประเภทการศึกษา
2. รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิด
 โอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่มีโอกาส
 ศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรก
3. รัฐพึงเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมรับภาระจัดการศึกษาให้ภายในขอบเขตที่รัฐกำหนด
 แต่รัฐจะต้องดูแลให้สถานศึกษาของเอกชนทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

และนอกระบบโรงเรียน กำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบาย แผนงานและโครงการทางการศึกษาของชาติ ทั้งนี้การศึกษาที่เอกชนจัดจะต้องไม่แสวงหาผลกำไรเกินควร

4. การศึกษาวิชาชีพในการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะศึกษานั้นจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาโดยเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น เพื่อมุ่งให้รู้จักแก้ปัญหา มีอาชีพหรือพัฒนาความรู้เฉพาะอย่างตามความต้องการและความสนใจของพลเมือง

5. ให้จัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษาตลอดจนคิดหาวิธีการและเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมกันในคุณภาพของการศึกษา ทั้งที่จัดในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

6. รัฐพึงเพิ่มงบประมาณทางการศึกษาสำหรับการศึกษาทุกระดับและ เน้นความสำคัญของการศึกษากาตบังคับและการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นพิเศษ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักของความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

จะเห็นได้ว่างานการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากรัฐบาลในการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่รู้หนังสือหรือผู้ที่มีความรู้น้อยได้เข้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้

ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่

ได้มีผู้ให้ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่ไว้หลายท่านดังนี้

คณะกรรมการอำนวยการศึกษาผู้ใหญ่แห่งชาติ (อรพินท์ วิบูลย์พันธุ์ 2518: 43) ได้กำหนดความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่ไว้ว่า "การศึกษาผู้ใหญ่คือประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหลายที่จัดขึ้นให้แก่ประชาชนที่มีอายุพ้นเกณฑ์บังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษานอกระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนภาคปกติ"

ศุกร ศรีแสน (2521: 4) กล่าวว่า "การศึกษาผู้ใหญ่ คือ การศึกษานอกระบบโรงเรียนธรรมดาหรือนอกเวลาปกติให้แก่บุคคลอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ทั้งในรูปเป็นชั้นเรียนหรือรูปอื่น ๆ มีตั้งแต่การสอนให้คนรู้หนังสือ การให้การศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งรวมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพจนถึงมหาวิทยาลัย"

อุณา นพคุณ (2523 : 28) กล่าวว่า "การศึกษาผู้ใหญ่ คือ กิจกรรมทางการศึกษา นอกกระบวนโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับประชากรที่เป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดความรู้ ทัศนคติ ค่านิยม ทักษะและความชัดเจนในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ"

ส่วนไลค์แมน (E.C.Lindeman) (พิมพ์พรณ เทพสุเมธานนท์ 2522: 2) ได้กล่าวถึงการศึกษาผู้ใหญ่ว่า "เป็นการกระทำร่วมกันในสภาพที่ไม่มีการสั่งการโดยอำนาจและเป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นพิธีการ เป็นการแสวงหาความรู้โดยอาศัยปัญญาความคิดซุกค้นลงไปถึงแนวความคิดดั้งเดิมอันเป็นรากฐานของพฤติกรรมของเรา เป็นเทคนิคของการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ฉะนั้นการดำรงชีวิตจะถูกละเลยขึ้นมาเป็นการค้นคว้าทดลองที่น่าตื่นเต้นและน่าสนใจ"

ศาสตราจารย์ไบรสัน (Lyman Bryson) (สุจิต ศีลารักษ์ 2527: 7-8) อธิบายว่า "การศึกษาผู้ใหญ่ คือ กิจกรรมทุกประเภทที่มีวัตถุประสงค์มุ่งตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน" (All activities with an educational purpose that are come on by people engaged in the ordinary business of life.)

ซีเกลอร์ (Ziegler) ให้ความหมายว่า "การศึกษาผู้ใหญ่จะต้องรวมถึงการศึกษาใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบมีหน่วยกิตหรือไม่มีหน่วยกิต ที่สถาบันการศึกษাজัดให้แก่ผู้ใหญ่ โปรแกรมการเรียนในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสอนผู้ใหญ่ตอนกลางคืน วิทยาลัย ตลอดจนการสอนวิชาชีพโดยโรงเรียน สถาบัน องค์กรต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียนด้วย"

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การศึกษาผู้ใหญ่หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาทั้งที่มีหน่วยกิตและไม่มมีหน่วยกิตที่จัดให้กับผู้ใหญ่ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป โดยสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนรวมทั้งการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่ต้องการได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีกศึกษาเล่าเรียนเพื่อนำความรู้ที่ได้รับเพิ่มเติมนี้ไปใช้ในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

ประเภทของการศึกษาผู้ใหญ่

การดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในประเทศไทย แบ่งได้ เป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญหรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดเป็นแบบแผน (ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป)

ประเภทที่ 2 การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพหรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดเป็นแบบแผนพอสมควร หลักสูตรประเภทนี้มักจะจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชนเฉพาะเรื่อง เป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ด้านวิชาชีพ เป็นการเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัวและสนองความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น โรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ประจำที่ โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ ฯลฯ

ประเภทที่ 3 การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้แก่ประชาชนหรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทที่จัดไม่เป็นแบบแผน โดยอาจได้รับการศึกษาจากการศึกษาค้นคว้าโดยอาศัยสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น การจัดห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน หน่วยการศึกษาประชาชน โดยนำความรู้ต่าง ๆ สู่ประชาชนโดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ หรือโดยการอภิปราย การสนทนากับเพื่อน ๆ และกิจกรรมทางสังคม

ในการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ จะมีหลักสูตรกำหนดไว้แน่นอนเป็นหลักสูตรที่จัดให้กับประชาชนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติได้มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม หลักสูตรประเภทนี้อาจเทียบได้กับการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ ผู้ที่ศึกษาจะตามหลักสูตรประเภทนี้มีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับผู้ที่จบตามหลักสูตรปกติของการศึกษาในระบบโรงเรียน (อุดม เศษกิจวงศ์ 2527: 30)

ความมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ

คณะกรรมการดำเนินงานการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2518: 6) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญไว้ดังนี้ คือ

1. แก้ไขการไม่รื้อหนังสือและป้องกันการลืมนหนังสือ
2. ให้ผู้รื้อหนังสือแล้วมีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม
3. ส่งเสริมความคิดความสามารถทางด้านวัฒนธรรม อาชีพ พละนาถัยและ

การวางแผนครอบครัว

4. ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปรับปรุงตัวในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

ส่วนบุหงา วัณณะ (2521: 23) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญไว้ว่าเป็นการจัดเพื่อประชาชนที่ไม่มีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนภาคปกติ หรือผู้ที่รักความก้าวหน้าในวิชาความรู้ก็สามารถเรียนชั้นสืบเนื่องได้ โดยผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพหารายได้ช่วยตนเองในเวลากลางวันแล้วใช้เวลาว่างในเวลาเย็นไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญมักจัดตั้งในโรงเรียนหรือสถานที่ของหน่วยราชการ องค์การสมาคม โดยใช้อาคารสถานที่ อุปกรณ์การสอนและบุคลากรของโรงเรียนภาคกลางวันหรือของหน่วยงานนั้น ๆ มาใช้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนกรมการศึกษานอกโรงเรียนช่วยเหลือทางด้านค่าตอบแทนครู ค่าวัสดุอุปกรณ์และการนิเทศ ในก้าวมหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ประเภทนี้มีหลักสูตรเทียบเท่ากัประโยคประถมศึกษาตอนต้น ประโยคประถมศึกษาตอนปลาย ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นและประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายดังนี้

1. การศึกษาระดับอ่านออกเขียนได้หรือระดับประถมศึกษาตอนต้น (เทียบเท่าประถมศึกษาปีที่ 4) ใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน (Functional Literacy) โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษาอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ แก้ไขความเชื่อและวิธีการดำเนินชีวิตรอนเป็นอุปสรรคต่อการกินคืออยู่ที่ เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของชาวชนบท ให้การศึกษาแก่ประชาชนเป็นการเตรียมชาวชนบทให้พร้อมที่จะพัฒนาต้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เวลาเรียนตามหลักสูตร 200 ชั่วโมง สำหรับหนังสือเรียน แบบฝึกหัด คู่มือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นฝ่ายจัดส่งไปให้โดยผ่านจังหวัด

2. การศึกษาชั้นสืบเนื่อง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

2.1 ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ได้แก่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

ระดับที่ 3 (เทียบเท่าประถมศึกษาปีที่ 6) ใช้เวลาเรียน 1 ปี 6 เดือน

2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ
ระดับที่ 4 (เทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 3) ใช้เวลาเรียน 1 ปี 6 เดือน

ซึ่งการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 นี้จะมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ไม่มี
โอกาสศึกษาในโรงเรียนภาคปกติได้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและวัฒนธรรมอันจำเป็นต่อการ
ประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้และข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติมและการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันเพื่อ
ให้สามารถดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หลักสูตร
มีความยืดหยุ่นพอเพียงที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ
และความต้องการของตน หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 มีจุดมุ่งหมายที่จะ
ให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงกระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ
อย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังคม สิ่งแวดล้อมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ
อันจะก่อให้เกิดผลดีกับผู้เรียน

2.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้แก่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 5 (เทียบ
เท่ามัธยมศึกษาปีที่ 6) โดยให้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 เป็นหลักสูตรขั้นต่อ
เนื่องหลังจากที่เรียนจบการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ผู้
เรียนที่เรียนจบในชั้นดังกล่าวแล้วได้มีโอกาสเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและในระดับอุดม
ศึกษาต่อไป และเนื่องจากการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 5 ใช้หลักสูตรเดียวกันกับหลักสูตรของ
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายภาคปกติ ดังนั้นจึงมีจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ
2523: 5) เหมือนกัน คือ

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
มีความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทาง
ร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ห่วงถิ่นและประเทศชาติ
2. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงาน สามารถ
ทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและรู้จักประหยัด
3. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะในวิชาชีพเพียงพอแก่การดำรงชีวิต มี
เจตคติที่ดีต่ออาชีพ รู้จักช่องทางในการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมกับคนเพื่อสร้างสรรค์ความ
เจริญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ

4. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรมและศาสนา

6. เพื่อให้มีสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

7. เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกปัจจุบัน มีสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยวิธีการแห่งปัญญาและสันติวิธี

การสอนผู้ใหญ่และการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

กระบวนการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะมีส่วนช่วยให้บรรลุหรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ใฝ่หาไว้ ดังที่เฟนตัน (Edwin Fenton 1967: 28-58) ได้ให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนไว้ว่า การสอนเป็นระบบของการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดการเรียนรู้ การสอนกับการเรียนนั้นแตกต่างกัน เนื่องจากการสอนเป็นการสื่อสารโดยวิธี พูดคุย การแสดง หรือการออกท่าทางของครูซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน แต่การเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกหนทุกแห่งโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งโดยการฟัง ดูและอ่าน ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น

การเรียนรู้เป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่าง ไม่ใช่เพียงแต่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความรู้หรือทักษะอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและค่านิยมด้วย การจัดการศึกษาให้แก่เด็กเรียนในโรงเรียนอย่างเดียวยังไม่พอจะต้องจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่อยู่นอกโรงเรียนด้วย เพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่จึงต้องมีสิ่งที่ควรคำนึงถึงดังนี้ (โมหम्मัท อับดุลกาเดร์: 26-27)

1. ผู้ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ในชีวิต ดังนั้นจะเรียนได้อย่างไรและรวดเร็ว หากการสอนเป็นการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่เขา มีประสบการณ์มาแล้ว และเขามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

2. ผู้ใหญ่จะศึกษาเพื่อความมุ่งหมายเฉพาะอย่างและต้องการความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ในทันที ดังนั้นการจัดอุปกรณ์การสอน (หนังสือเรียน) ที่ช่วยให้เขาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ๆ เขาจะเรียนได้ดีกว่าการใช้อุปกรณ์การสอน (หนังสือเรียน) ที่ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ๆ ของเขา

3. ผู้ใหญ่สนใจสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยและสามารถรับความคิดใหม่ ๆ ได้ดีกว่า ถ้าหากว่าความคิดใหม่นั้นสอดคล้องกับความเชื่อเก่า ๆ ที่มีอยู่แล้ว

4. ผู้ใหญ่เป็นผู้มีเหตุผลและรักเหตุผลและต้องการความรู้และประโยชน์ที่ได้รับซึ่งเห็นได้ในทันที ดังนั้นการให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่จึงต้องให้เขาเห็นประโยชน์ในเรื่องที่สอนว่าจะเอาไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง

5. จะต้องศึกษาพื้นฐานและความต้องการของผู้ใหญ่ เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้แก่เขาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้ใหญ่ที่มีการศึกษาน้อย ๆ มักจะไม่มั่นใจในตนเอง และคิดว่าตนเองเรียนไม่ไหว ดังนั้นจึงควรช่วยสร้างความสำเร็จในบทเรียนขั้นต้นให้แก่พวกเขา ก่อนที่จะเริ่มบทเรียนบทใหม่ต่อไป

6. ช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนในสิ่งที่เขาสนใจให้มากที่สุดและให้เขาก้าวหน้าไปตามอัตราความสามารถของเขาเองกับช่วยให้เขาสามารถหาคำตอบด้วยตนเองด้วย

7. ควรมีการทบทวนถึงวัตถุประสงค์ในการเรียนเสมอว่า เราเรียนทำไมและขณะนี้ได้ก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายมากน้อยเพียงใดแล้ว

8. ผู้ใหญ่เองมีประสบการณ์ที่ไม่ดีมาก่อนแล้วในโรงเรียน ดังนั้นจึงควรพยายามสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สบาย ๆ อย่านำให้เขารู้สึกว่าซ้ำรอยกับประสบการณ์เก่า ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งจะช่วยให้เขารู้สึกเบื่อหน่าย

9. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีจุด "หยุดนิ่ง" ดังนั้นผู้สอนจึงควรเข้าใจและทำความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนด้วยเพื่อไม่ให้เขาท้อถอย

วีระชัย มีชอบธรรม (2521: 233) และ อุนตา นพคุณ (2527: 13-14) ได้กล่าวถึงหลักในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า ผู้ใหญ่มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีไม่ว่าจะมีอายุมากแค่ไหน แต่การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นจะเรียนตามวิธีของเขาซึ่งแตกต่างไปจากวิธีการเรียนรู้ของเด็กผู้ใหญ่โดยทั่วไปแล้ว จะมีความคิดเป็นของตนเองและความคิดนั้นจะสูงขึ้นตามวัยที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นวิธีการให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่จึงต้องแตกต่างจากเด็ก หลักสำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีดังนี้

1. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาต้องการที่จะเรียน
2. ผู้ใหญ่จะเรียนเฉพาะสิ่งที่เขามีความรู้สึกว่ามีความจำเป็นจะต้องเรียน
3. แนวโน้มของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะมีจุดรวมอยู่ที่ชีวิต (life-centered)

ดังนั้นวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ คือ การใช้สถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตไม่ใช่เนื้อหาวิชา

4. ประสบการณ์มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ฉะนั้นการวิเคราะห์ประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ

5. ผู้ใหญ่เรียนรู้โดยการกระทำ
6. ผู้ใหญ่เรียนรู้โดยอ้อมก็ยิ่งในบรรยากาศที่เป็นกันเอง
7. จุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่อยู่ที่ปัญหาและปัญหาเหล่านี้จะต้องเป็นจริง
8. การสอนผู้ใหญ่ให้เกิดการเรียนรู้ควารใช้วิธีการหลายอย่าง
9. ผู้ใหญ่ต้องการคำแนะนำในการเรียนไม่ใช่คะแนนหรือการสอบ และเนื่องจาก

วัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ นอกจากนั้นยังมีลักษณะผูกพันทางสังคมแตกต่างไปจากเด็กอีกด้วย ผู้ที่สอนผู้ใหญ่จึงจำเป็นต้องเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเป็นผู้แนะแนวทางที่ดีและถูกต้องให้กับผู้ใหญ่ที่มาเรียน เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของผู้เรียนเอง ดังนั้นการที่จะเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึกของผู้ใหญ่ให้ใหม่ต่อสิ่งใหม่ ๆ ในการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลานานในการที่จะให้ผู้ใหญ่ยอมรับจากแนวคิดดังกล่าวนี้เอง จึงสามารถสรุปหน้าที่ของผู้สอนผู้ใหญ่ได้ดังนี้

(เชียร์ศรี วิวิธศรี 2527: 167)

1. เป็นผู้แนะหรือแนะแนวทางในการเรียน
2. เป็นแหล่งวิทยาการในด้านเนื้อหาวิชาการศึกษา
3. เป็นผู้ช่วยจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน จัดให้ผู้เรียนและสภาพแวดล้อมมี

ส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

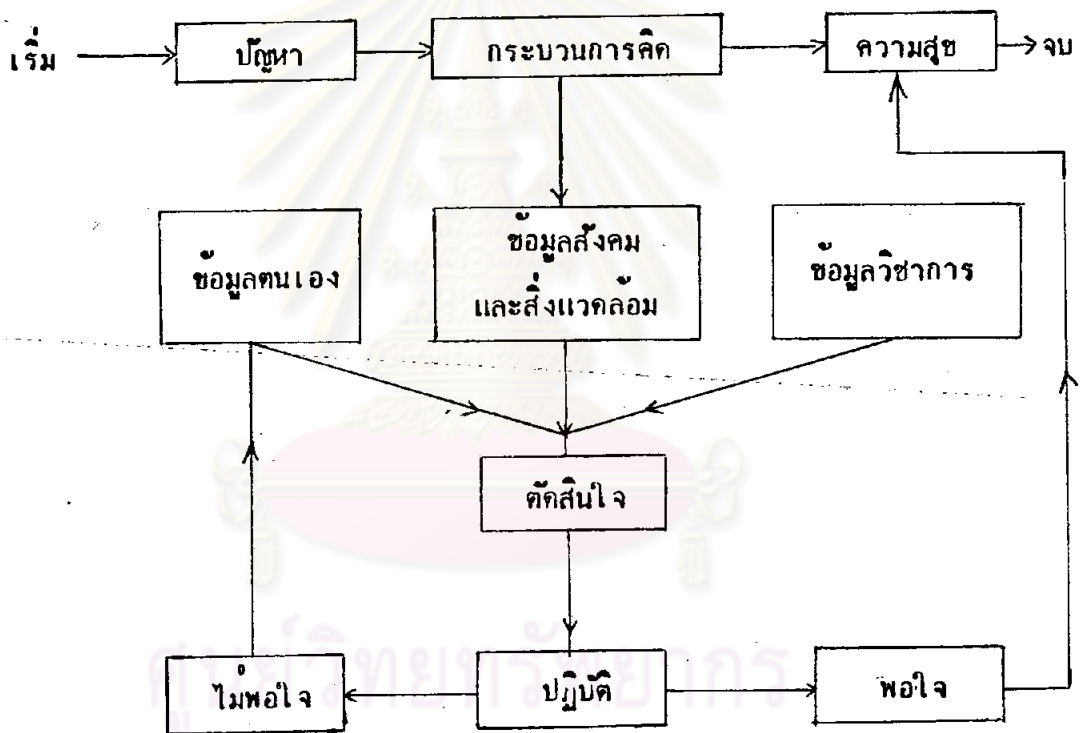
4. เป็นผู้คอยดูแลอำนวยความสะดวกในกิจกรรมการเรียนการสอน
5. เป็นผู้ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน

อย่างเต็มที่

ศุภร ศรีแสน (2521: 196-197) ได้เสนอแนะวิธี การสอนผู้ใหญ่ให้สามารถคิดเป็น ซึ่งเป็นหลักของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ด้วยการฝึกให้ผู้เรียนรูว่าปัญหาที่จะคิดนั้นคืออะไร ปัญหานั้น เกิดจากอะไรและการตัดสินใจในการแก้ปัญหาเหล่านั้นทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมและดีที่สุด โดยอาศัย องค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ข้อมูลที่เป็นความรู้ทางด้านวิชาการ (Academic Knowledge)
2. ข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Knowledge of Society and Environment)
3. ข้อมูลที่เกี่ยวกับตนเอง (Knowledge of Self)

ซึ่งรูปแบบของการดำเนินจะมีขั้นตอนตามแผนภูมิดังนี้ (โกวิท วรพิพัฒน์ 2520: 78-79)

ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้ใหญ่ จะไม่เหมือนกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งมักจะดำเนินการตามแผนการเรียนการสอนที่ ได้ถูกกำหนดไว้ภายในห้องเรียน แต่การสอนผู้ใหญ่ ผู้สอนต้องทำหน้าที่หลายอย่าง คือต้องพิจารณาตัดสินใจที่จะเลือก เสนอวิธีการสอนและสื่อการสอนที่เหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนในแต่ละหน่วย ต้องคิดหาวิธีการที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยอาจมีผู้สอนเป็นผู้แนะแนวทางให้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

ของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรเลือกเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งระหว่างบุคคล ชุมชนและสภาพแวดล้อม ดังนี้ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ 2524: 68-69, สุภร ศรีแสน 2527: 152-159, อุณา นพคุณ 2527: 160-177)

1. การบรรยาย(lecture) เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด
2. การอภิปรายกลุ่ม (group discussion) เพื่อให้กลุ่มบุคคลได้มีโอกาสพบปะพูดคุยหรือสนทนากัน โดยมีสมาชิกเข้าร่วมในการอภิปรายประมาณ 6-20 คน ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้นำหรือประธานกลุ่ม หัวข้อเรื่อง (topic) ควรเป็นเรื่องที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มสนใจและต้องการ
3. การอภิปรายเป็นคณะ (panel discussion) ประกอบไปด้วยผู้อภิปราย 3-4 คนที่มีความรู้เป็นพิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อศึกษาสภาพหรือปัญหาของเรื่องและให้ผู้ฟังเข้าใจแง่มุมต่าง ๆ ของเรื่องที่น่ามาอภิปราย
4. การบรรยายเป็นชุดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (symposium) การบรรยายชนิดนี้มีผู้บรรยายตั้งแต่ 2-5 คนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของเรื่องเดียวกันหรือเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน การบรรยายควรใช้เวลาประมาณ 10-25 นาทีต่อคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ทรงคุณวุฒิ การบรรยายนี้เป็นการเสนอความรู้ใหม่โดยวิสัยและต่อเนื่องกันอย่างมีเหตุผล เป็นการร่วมกันวิเคราะห์ถึงลักษณะกว้าง ๆ หัวข้อประเด็นที่สำคัญ ๆ ที่ยังไม่มผลสรุปที่แน่นอนหรือยังหาข้อยุติไม่ได้ (controversial issue)
5. การสาธิต (demonstration) คือการแสดงให้เห็นการปฏิบัติหรือกระบวนการปฏิบัติงานซึ่งต้องอาศัยการเตรียมการเป็นอย่างดี มีการรวบรวมอุปกรณ์และสื่อให้ตัวอย่างและมีการซักถาม ติดตามด้วยการอภิปราย
6. การแสดงบทบาทสมมติ (roleplaying) คือการให้สมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกแสดงบทบาทออกมาในทันทีในแต่ละสถานการณ์ที่สมมติขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่สมาชิกของกลุ่ม ภายหลังจากได้แสดงบทบาทต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์สมมติแล้ว จะมีการอภิปรายและตีความหมายของการแสดงนั้น ๆ
7. การระดมพลังสมอง (brainstorming) เป็นเทคนิคการสร้างความคิดริเริ่มก่อนลงมือปฏิบัติงาน ให้สมาชิกทุกคนได้ออกความคิดโดยไม่ต้องคำนึงว่าความคิดนั้น ๆ จะใช้ได้หรือไม่ ควรกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนรู้สึกอิสระที่จะพูดเพื่อให้ได้ความคิดดี ๆ เกิดขึ้นมากที่สุด ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่ม ความคิดเชิงปฏิบัติของแต่ละบุคคล เป็นการคลี่คลายปัญหาที่พบ

ทางต้น

8. การสัมมนา (seminar) ลักษณะของการสัมมนาประกอบด้วยสมาชิกในกลุ่ม ประมาณ 5-30 คนที่มีความสนใจเข้ารับการศึกษา โดยจัดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางด้าน วิชาการ วัตถุประสงค์ของการสัมมนาเป็นการให้โอกาสแก่ผู้เข้าร่วมได้ศึกษาเนื้อหาวิชาภายใต้ การแนะนำของเจ้าหน้าที่ โดยอาจจะมีผู้อำนวยการสัมมนาช่วยให้การแนะนำแก่ผู้เข้าร่วมด้วย

9. การใช้กรณีตัวอย่าง (case study) เป็นการเสนอรายละเอียดของปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับกลุ่มเพื่อศึกษาวิธีแก้ไขปัญหาค้นคว้าที่คล้ายคลึงกันซึ่งกลุ่มเผชิญอยู่ เป็นการสอนกระบวนการ แก้ปัญหา วิธีการนำเสนออาจเสนอโดยปากเปล่า ข้อเขียนหรือภาพยนตร์หรือรวมกันก็ได้

10. การจัดทัศนศึกษา (field trip or tour) เป็นการจัดประสบการณ์ตรงใน สิ่งที่ไม่สามารถนำมาสู่การเรียนของกลุ่มผู้เรียนได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อสภาพหรือ ปัญหาที่จะศึกษา ผู้เรียนเห็นผลการปฏิบัติที่แท้จริงในสภาพและสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ และเห็นความ สัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ

11. การทำงานในรูปกรรมการ (committee) ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อทำหน้าที่บางประการซึ่งไม่สามารถจัดให้ทุก ๆ คนในกลุ่มใหญ่ทำได้ การจัดแบ่งงานให้ทำ ในรูปกรรมการทำได้หลายลักษณะ เช่นจัดในรูปอนุกรรมการ กรรมการบริหาร กรรมการ - เฉพาะกิจ ฯลฯ เพื่อให้กรรมการเหล่านี้ศึกษาปัญหาเฉพาะเพื่อเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ กิจกรรม หรือเพื่อประเมินผลงานที่ได้ทำแล้ว วางแผนกิจกรรมเฉพาะตอนหรือวางแผนระยะ ยาวหรืออาจทำหน้าที่เป็นคณะที่ปรึกษา

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

เป็นที่ทราบกันแล้วว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่าง ประเทศ ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงมีบทบาทสำคัญในทุก ๆ ด้าน เช่น การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ เป็นต้น ความสำคัญของภาษาอังกฤษจะเห็นได้จากที่ คีธ สแวงธู และคิต พงส์ทิต (2516: 1) ได้กล่าวว่า "1 ใน 10 ของจำนวนพลโลกทั้งหมดพูดภาษาอังกฤษ" ด้วยความ สำคัญนี้เองจึงทำให้มีผู้ต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้นตลอดเวลา เพราะมีประโยชน์ทั้งต่อตัว บุคคล ต่อวิทยากรต่าง ๆ และต่อสังคม ฮิวเบเนอร์ (Theodore Huebener 1961: 129) ผู้อำนวยการภาษาต่างประเทศของแผนกศึกษาศึกษาแห่งรัฐนิวยอร์กได้กล่าวสนับสนุนความสำคัญ ของการเรียนภาษาอังกฤษว่า

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้นไม่มีกรณีใด
เลยที่จะสูญเปล่า แต่กลับเป็นประโยชน์ใน
อันที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ในโลก
การเรียนรู้ภาษาอื่นนั้นไม่ได้ถือว่าเป็นการ
พุ่งเพื่อทางวัฒนธรรม แต่ถือว่าเป็นความ
จำเป็นในการปฏิบัติจริงคือ จำเป็นในค่าน
ธุรกิจ การวิจัย การต่างประเทศ การแลกเปลี่ยน
วัฒนธรรม การทำความเข้าใจระหว่าง
ชาติ และจำเป็นต่อสันติภาพของโลก

โจเซฟ มิเชล (Joseph Michel 1967: 404) และ แมรี ฟินอคเชียโร
(Mary Finocchiaro 1958: 10) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการเรียนการสอน
ภาษาต่างประเทศว่า การเรียนภาษาต่างประเทศเป็นงานที่หนักมากสำหรับผู้เรียน แต่ผู้เรียน
จะประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ถ้ามีสติปัญญาพอควร การเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ได้ผล
ดีขึ้นอยู่กับว่าผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียน มีการวางแผนการสอนและใช้อุปกรณ์
การสอนได้ดีและมีประสิทธิภาพเพียงไรและที่สำคัญคือผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้สนองความ
ต้องการของผู้เรียนได้ (Mary Finocchiaro 1975: 36-37)

สุไร พงษ์ทองเจริญ (2517: 3-5) ให้ทัศนะเกี่ยวกับสมรรถภาพของผู้สอนภาษา
อังกฤษสรุปได้ว่า

ผู้สอนต้องมีความรู้เรื่องโครงสร้างทั้งภาษา
อังกฤษและภาษาไทยเป็นอย่างดี สามารถ
นำมาเปรียบเทียบกันได้ ในขณะที่สอนผู้สอน
ควรใช้ภาษาอังกฤษมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียน
รู้สึกว่าคุณใช้ได้จริง และผู้สอนต้องทราบว่า
ภาษาเป็นทักษะสอนให้ใช้ได้คล่องแคล่วและ
รวดเร็ว เมื่อพบข้อผิดพลาดของผู้เรียนต้อง
วิเคราะห์เพื่อหาวิธีแก้ไขและวิธีฝึก นอกจากนี้
ผู้สอนต้องรู้จักใช้อุปกรณ์การสอน รู้จักสร้าง

บรรยากาศในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความ
กระตือรือร้นที่จะเรียน

นอกจากนั้น พวงเพ็ญ อินทรประวัติ (2521: 10-60) ใ้กว้างหลักเกณฑ์ในการ
เป็นผู้สอนภาษาอังกฤษที่พึงประสงค์ไว้ว่า

1. ผู้สอนไม่ควรมีบุคลิกที่เฉื่อยชา ควรมีความเข้าใจและเห็นใจผู้เรียน ออกหน้า
และเสียสละให้กับการสอน บุคลิกน่าเชื่อถือ มีสติปัญญาเฉียบแหลม มีอารมณ์ขัน
2. ผู้สอนต้องมีเทคนิคในการสอน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและ
หน้าที่ของภาษาอังกฤษที่จะใช้ในประเทศของตน ควรทำความคุ้นเคยกับแบบเรียน หลักสูตร
ฯลฯ ที่จะต้องนำไปใช้สอนในห้องเรียน สามารถควบคุมชั้นได้และควรจะมีการสัมมนาเมื่อมี
การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในก้านสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย มีผู้กล่าวถึงใน
ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

สุไร พงษ์ทองเจริญ (2519: 50-53) กล่าวถึงข้อบกพร่องเกี่ยวกับการสอนภาษา
อังกฤษในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไว้ว่า ทักษะทั้งสี่ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน
ควรจะมีสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ควรแยกเป็นรายวิชาเพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่น
(consolidation) ของทักษะ การจัดครูที่มีคุณภาพเข้าสอนจะมีผลต่อคุณภาพของนักเรียน
โดยตรง การเลือกตำราเรียนเป็นสิ่งสำคัญ และ สุไร พงษ์ทองเจริญ (2522: 180-187)
ยังได้สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนภาษาต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาว่าหลักสูตร
อุดมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่ต่อเนื่องกัน เนื้อหาซ้ำซ้อนกันกว้างเกินไป สัดส่วนของเนื้อหาต่อ
จำนวนชั่วโมงเรียนไม่สมดุลย์กัน หลักสูตรไม่เอื้อให้กับการประกอบอาชีพมากนัก ผู้สอนบางคน
ยังพอใจกับวิธีสอนแบบเก่า ยึดตัวเองเป็นหลักไม่ค้นคว้าวิทยาการสมัยใหม่ บางคนไม่เคยเรียน
วิธีสอนมาก่อน บางคนขาดประสบการณ์ในวิธีสอนแนวใหม่ ขาดความมั่นใจ จำใจสอน ผู้สอน
บางคนไม่ถนัดในวิชาที่ตนสอน คำนผู้เรียนไม่กระตือรือร้นในการหาความรู้ ไม่ชอบการเรียน
แบบพึ่งตนเอง คำนตำราเรียนขาดตำราเรียนที่เหมาะสม ตำราที่ผู้สอนรวบรวมขึ้นมาเองมัก
จะขาดความต่อเนื่องของเนื้อหา ขาดเคลมตำราประเภทศึกษาค้นคว้าตนเอง คำนอุปกรณ์การสอน
ได้งบประมาณน้อย ห้องเรียนไม่เหมาะที่จะใช้อุปกรณ์การสอน เมื่อจะใช้ต้องย้ายห้อง เมื่อ

อุปกรณ์ขัดข้องคงจะใช้เพราะขาดอะไหล่เปลี่ยน การใช้อุปกรณ์ไม่คุ้มค่าเพราะมีราคาแพง
จำเป็นต้องลงทุนซ่อม

ศรีวิชัย สุวรรณภักดิ์ (2520: 86-92) ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
ภาษาอังกฤษในประเทศไทยว่าครูไม่มีความรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษดีพอ รวมถึงวิธีสอน
ไม่เตรียมการสอน ไม่สนใจจุดมุ่งหมายของวิชานั้น ๆ ในหลักสูตรขาดการกระตุ้นความสนใจของ
นักเรียน ไม่มีจิตวิทยา ทำให้เด็กเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูและวิชาภาษาอังกฤษ จำนวนนักเรียน
ในแต่ละห้องมากเกินไป นักเรียนไม่กล้าแสดงออกและไม่ช่วยตัวเอง โรงเรียนขาดห้องสมุด
และหนังสือประกอบอื่น ๆ ขาดห้องปฏิบัติการทางภาษา ผู้บริหารขาดความร่วมมือ หนังสือแบบเรียน
ควรกำหนดให้เหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน

ในการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 5 นั้นจะจัดตั้งในโรงเรียนหรือ
สถานที่ของหน่วยราชการ องค์กร สมาคม โดยใช้อาคารสถานที่ อุปกรณ์การสอนและ
บุคลากรของโรงเรียนภาคปกติมาใช้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่โดยกระทรวงศึกษาธิการช่วยเหลือทางด้าน
ค่าตอบแทนครู ค่าวัสดุอุปกรณ์และการนิเทศ (บุหงา วิธนะ 2521: 23-25) ส่วนการจัดแผน
การเรียนให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนว่ามีความพร้อมและความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเพียงไร
ดังนั้นเมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดปัญหาที่เกี่ยวกับการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งโมหิมัค อับดุลกาเดร์
(2515: 16) กล่าวว่า โรงเรียนผู้ใหญ่ที่ตั้งขึ้นนั้นส่วนใหญ่ทำการสอนโดยครูประถมต้น
ประถมปลายหรือครูโรงเรียนมัธยมในแต่ละท้องถิ่น ครูเหล่านี้มีความเคยชินในการสอนเด็ก ๆ
จึงมักจะนำวิธีการสอนและอุปกรณ์การสอนที่สอนเด็ก ๆ มาใช้ในการสอนผู้ใหญ่ต่อไป ฉะนั้นผล
การสอนผู้ใหญ่จึงไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เหมาะสม ทำให้ผลการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ไม่
บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากหลักสูตรภาษาอังกฤษที่ใช้สอนในโรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 5 เป็น
หลักสูตรเดียวกันกับหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ พุทธศักราช 2524
ซึ่งกรมวิชาการได้จัดทำขึ้นและใช้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญภาคปกติก่อนจะ
นำมาใช้ในโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ 5 แต่ผลงานวิจัยยังไม่เป็นที่ปรากฏมากนัก ดังนั้นงานวิจัย
ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จึงเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของภาคปกติเป็นส่วนใหญ่ดังนี้

เจียรนีย์ สุรัตทิธ (2508: 119) ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูต่อการสอนภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" สรุปได้ว่า วิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่น่าสนใจและมีประโยชน์ เนื้อหาในหลักสูตรมีมากเกินไปที่จะจัดกิจกรรมให้เหมาะสมได้ การสอนภาษาอังกฤษควรฝึกทักษะทั้ง 4 ด้านคือ ฟัง พูด อ่านและเขียน ควรใช้กิจกรรมและอุปกรณ์การสอนให้มากและต้องให้เหมาะสมกับวัยและชั้นของนักเรียน ครูควรมีการวัดผลที่สม่ำเสมอทุกครั้งที่จบบทเรียน ครูควรรหาทางเพิ่มพูนความรู้เพื่อให้มีวิธีสอนที่เหมาะสมและทันสมัยเสมอ

สุวรรณี เต็งอำนาย (2508: 95-96) ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ให้ข้อคิดว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษควรมีทัศนคติที่ดีต่อการสอน มีความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ในการสอนครูต้องเตรียมการสอนอย่างดี เลือกวิธีสอนโดยขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและตัวนักเรียน มีการสอนที่เร้าใจนักเรียน และให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ พยายามสนใจให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนและต้องฉลาดในการจัดกิจกรรมและใช้อุปกรณ์การสอน

เพ็ญจันทร์ งามนันทน์ (2511: 31-35) ศึกษาเรื่อง "การสำรวจปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ของโรงเรียนทวีธาภิเศก" สรุปได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ไม่ดี แต่ก็เห็นว่าภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่น่าสนใจ ดังนั้นครูควรหาวิธีการสอนที่ดีเพื่อให้นักเรียนสนใจและควรมีอุปกรณ์การสอนพอสมควร

วิรัตน์ ไวยกุล (2513: 99-100) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2512 พบว่าเนื้อหาของหลักสูตรกว้างเกินไป เนื้อเรื่องในหนังสือเรียนบางตอนยังสับสนและไม่ค่อยเหมาะสมกับท้องถิ่น โรงเรียนขาดอุปกรณ์การสอน ครูขาดความรู้และสภาพแวดล้อมไม่อำนวยให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สุรินทร์ ทองสิงห์ (2514: 67-70) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดสุโขทัย" พบว่าอุปสรรคบางอย่างโรงเรียนมีแต่ครูไม่มีโอกาสใช้ เช่น เครื่องรับวิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เพราะโรงเรียนนำไปใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น ห้องสมุดมีขนาดใหญ่และมี

หนังสือภาษาอังกฤษมากมาย แต่นักเรียนมีโอกาสดูเข้าใช้น้อย เนื่องจากบรรณารักษ์มีชั่วโมงสอนมากเท่ากับครูคนอื่น ๆ จึงเปิดห้องสมุดเพียงเวลาจำกัด ประกอบกับนักเรียนมีชั่วโมงเรียนตลอดทั้งวัน จึงมีโอกาสดูหาความรู้ในห้องสมุดได้น้อยมาก

ปรีชา หงส์นาค (2516: 80) ศึกษา "ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีวิทยา" พบว่าครูไม่ใช่อุปกรณ์การสอน ไม่จัดกิจกรรมประกอบการสอน ไม่ตัดเพลงคำถามหรือวิธีฝึกทักษะตามความสามารถของนักเรียน และนักเรียนยอมรับว่าอุปสรรคในการเรียนภาษาอังกฤษคือตัวของนักเรียนไม่สนใจและมีพื้นฐานการเรียนภาษาอังกฤษไม่ดี ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ครูควรได้รับการอบรมให้ทราบถึงวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ และการสอนภาษาอังกฤษเพื่อฝึกทักษะทั้ง 4 ด้าน ครูควรให้โอกาสนักเรียนในการตอบสนองและมีส่วนร่วมในกิจกรรม การฝึกทักษะการฟัง-พูดของนักเรียนให้มากกว่าเดิม โดยอาจใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือแผ่นเสียงภาษาอังกฤษช่วยในการสอน

นพมาศ รัตนปริศากุล (2524: 76-79) ศึกษา "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศของครูภาษาอังกฤษในกรุงเทพมหานคร" ตัวอย่างประชากรเป็นครูภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ พบว่าครูส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ครูโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาเตรียมการสอนเป็นบทเรียนและใช้วิธีการสอนแบบให้กฎเกณฑ์หลังจากที่นักเรียนเข้าใจแล้ว ส่วนครูระดับประถมศึกษาเตรียมบทเรียนเป็นรายสัปดาห์ ใช้วิธีการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกปากเปล่า ครูโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาเตรียมการสอนเป็นรายสัปดาห์ ใช้วิธีสอนแบบให้กฎเกณฑ์ภายหลัง การฝึกทักษะครูให้ฝึกหลายแบบโดยละเอียดทุกระดับความสามารถไว้ด้วยกัน เน้นสอนทักษะฟัง พูด อ่านและเขียน ตามลำดับ อุปกรณ์การสอนครูมักจะใช้บ่อยครั้ง ถ้าใช้ก็มีแต่เพียงบัตรคำ แผนภูมิ รูปภาพเท่านั้น เนื่องจากขาดแคลนอุปกรณ์หรือไม่มีเวลาเตรียมการจัดกิจกรรมทำเป็นครั้งคราวเพราะครูไม่มีเวลาพอที่จะจัดให้ การวัดผลจะทำเมื่อจบบทเรียนแต่ละบทแล้ว ครูพบว่าในขณะที่สอนนักเรียนสนใจเรียนและสนุกกับบทเรียนมากแต่ไม่ทุกครั้งไป

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน สุวรรณ เทียรหิรัญ (2504: 49) ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจความคิดเห็นของครูที่มีต่อการใช้อุปกรณ์การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา" พบว่าถึงแม้ทางโรงเรียนจะมีอุปกรณ์ครูก็ไม่เคยใช้ ไม่เตรียมการสอน และไม่ทราบว่า จะใช้อุปกรณ์อะไรประกอบการสอนตอนไหน อุปกรณ์การสอนจึงเป็นสิ่งที่ครูต้องเตรียมล่วงหน้า

ทดลองใช้ก่อนเพราะ เมื่อไม่มีการเตรียมล่วงหน้าครูจะใช้อุปกรณ์ไม่ถูก

ชำนาญ อลงนะนัท (2508: 64-68) ศึกษาค้นคว้าการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าโรงเรียนสาธิตใช้สื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนภาษาอังกฤษมากกว่าโรงเรียนอื่น และสื่อทัศนูปกรณ์ที่ใช้มากที่สุด คือ คำราเรียน หนังสือพิมพ์ ของจริง ของตัวอย่าง เครื่องบันทึกเสียงและแผ่นเสียง ภาพที่มีอยู่ในคำราเรียน และภาพที่ตัดจากนิตยสาร สมุดภาพ ภาพยนตร์เสียง ส่วนสื่อทัศนูปกรณ์ที่ครูไม่นิยมใช้ คือ กระดานนิเทศ กระดานผ้าสาส์ ลูกโลก ห้องปฏิบัติการทางภาษา เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ และเครื่องฉายภาพทึบแสง ในเรื่องเทคนิคการใช้ปรากฏว่าครูส่วนมากมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการใช้ การเลือก การเตรียมและการวัดผลอยู่ในระดับดี

อรสา ปราชญ์นคร (2512: 82-83) ศึกษา "ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี" พบว่าสาเหตุและอุปสรรคที่ครูส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้ อุปกรณ์ในการสอนภาษาอังกฤษ คือ

1. อุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ไม่เหมาะสมกับบทเรียน
2. ครูไม่ถนัดในการใช้อุปกรณ์และสามารถสอนได้โดยไม่มีอุปกรณ์
3. ครูไม่มีเวลาในการเตรียมอุปกรณ์
4. ครูเห็นว่าการใช้อุปกรณ์ทำให้เสียเวลาและสอนไม่ทันหลักสูตร
5. โรงเรียนไม่มีงบประมาณสำหรับจัดซื้อ
6. ครูเห็นว่าอุปกรณ์นั้นใช้แล้วไม่ได้ผลจึงทำให้รู้สึกเบื่อ

วาทิ เวียงเกตุ (2513: 96-105) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการสอนภาษาต่างประเทศระดับมหาวิทยาลัยในพระนคร" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. อาจารย์ส่วนใหญ่รู้จักสื่อทัศนูปกรณ์ที่เป็นพื้นฐานทั่วไป เช่น รูปภาพต่าง ๆ กระดานคำ คำราเรียน แผ่นภูมิ เพบบันทึกเสียง แผนที่ เครื่องขยายเสียง กิจกรรมงานที่เป็นโครงการ ฯลฯ
2. ในการสอนวิชาต่าง ๆ ของสายวิชาภาษาต่างประเทศ อุปกรณ์การสอนที่อาจารย์ใช้สอนในทุกวิชา คือ กระดานคำ คำราเรียน นอกจากนี้ยังมีการใช้แผ่นภูมิ เครื่องขยายเสียง เพบบันทึกเสียงพร้อมเครื่องเล่นรูปภาพต่าง ๆ

3. อาจารย์ส่วนใหญ่มีความจำเป็นและความต้องการใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษาและเครื่องเล่นบันทึกเสียงในการสอนภาษาต่างประเทศ อาจารย์ผู้สอนภาษาต่างประเทศภาษาอื่นมีความจำเป็นและความต้องการใช้โสตทัศนูปกรณ์มากกว่าอาจารย์ภาษาอังกฤษ

4. ผลที่ได้จากการใช้โสตทัศนูปกรณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ คือ เป็นการเพิ่มประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งได้ผลปานกลาง

ส่วนพรทิพา เหลืองวัฒนาภิจ (2522: 80-83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งของโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า

1. โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนวิชาภาษาอังกฤษมากที่สุด ได้แก่ กระดานคำ และบัตรคำ รองลงมาเป็นเครื่องบันทึกเสียงและเทป รูปภาพต่าง ๆ และการเล่นเกมฝึกภาษา

2. ครูส่วนใหญ่มีความต้องการเพิ่มจำนวนโสตทัศนูปกรณ์ที่จำเป็นต่อการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงและเทป การเล่นเกมฝึกภาษา กระดานคำสำลีสี่ กระเป่าหนึ่ง ภาพการ์ตูน รูปภาพต่าง ๆ และห้องปฏิบัติการทางภาษา

3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครู คือ จำนวนโสตทัศนูปกรณ์ในโรงเรียนมีน้อยเกินไป ไม่มีเวลาผลิตอุปกรณ์การสอน ขาดงบประมาณในการจัดหาหรือจัดซื้ออุปกรณ์ประกอบการสอนของครู

4. ครูภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดกิจกรรมติดตามผลการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยให้นักเรียนตอบคำถามหรือข้อทดสอบ มอบงานหรือให้เขียนรายงานตามที่กำหนด

5. ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เนื้อหาในแบบเรียนมีความยึดหยุ่นต่อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ

ในด้านเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน สีหัตถ์ อินทุสุต (2510: 82) ได้ค้นพบข้อสรุปจาก "การสำรวจปัญหาการทดสอบหมวดภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" ว่าครูส่วนมากยังขาดความเข้าใจในเรื่องการทดสอบ การทดสอบไม่สัมพันธ์กับวิธีการสอน ครูบางคนมีความเข้าใจในเรื่องการทดสอบพอใช้ได้แต่ไม่นำไปปฏิบัติ จึงเสนอแนะให้ครูพยายามหาความรู้ทางด้าน การทดสอบและสนับสนุนให้ผู้รู้ได้ใช้ความสามารถในด้านนี้ด้วย

ส่วนสุเทียบ ละอองทอง (2527: 56-61) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครู ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษา 11" โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูภาษาอังกฤษจำนวน 240 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของเขตการศึกษา 11 พบว่าครูส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องการจัดทำ การประเมินผลก่อนการเรียนและขาดความรู้ในเรื่องระเบียบการประเมินผลที่กระทรวงกำหนด ไม่สามารถวัดผลได้ทุกจุดประสงค์และไม่ครอบคลุมทักษะทั้งสี่ด้าน คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน การให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยการอภิปราย ค้นคว้า เขียนรายงาน เป็นปัญหาของ ครูภาษาอังกฤษและนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง นักเรียนไม่ค่อยสนใจปฏิบัติเท่าใดนัก ส่วนการ ทำแบบฝึกหัดเพื่อเก็บคะแนน การทดสอบย่อยเป็นระยะ ๆ หรือการตอบคำถามปากเปล่าไม่มี ปัญหาในการปฏิบัติ

นอกจากงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลายสายสามัญ พุทธศักราช 2524 แล้วยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่จะ กล่าวถึงได้ดังนี้

✶ วิจารณ์ พงษ์ชีวิต (2518: 103-105) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอน สังคมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่" โดยมุ่งศึกษาปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียน ผู้ใหญ่ระดับที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้สอนยังไม่เข้าใจวิธีการจัดการ ศึกษา หลักสูตรและการวัดผล หลักสูตรสังคมศึกษามีเนื้อหามากเกินไปและล้าสมัย ผู้สอนไม่ใช้ เทคนิคการสอนแบบใหม่ไม่สามารถจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนได้ อุปกรณ์การสอนไม่ พอกับความต้องการและล้าสมัย ทั้งผู้สอนและนักศึกษาผู้ใหญ่ชอบวิธีการวัดผลโดยใช้ข้อสอบทั้ง แบบอัตนัยและปรนัยรวมกัน และผู้สอนได้ให้ข้อคิดเห็นควรปรับปรุงหลักสูตรประมวลการสอนและ แบบเรียนใหม่คุณภาพจัดหาอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอและควรมีการอบรมผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีการสอนและนโยบายของโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ 5 ด้วย

สมสุข ราชนิยม (2519 อ้างถึงในนาฎยา วิพุธศิริ 2525: 14) ได้ศึกษาปัญหา การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 5 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย พุทธศักราช 2519" พบว่านักศึกษาผู้ใหญ่เห็นว่าภาษาอังกฤษมีประโยชน์ต่อวิชาชีพ ทำให้มีความสนใจที่จะเรียน แต่ เนื่องจากเป็นวิชาที่ยากจึงไม่ชอบเรียนเท่าใดนัก นักศึกษาผู้ใหญ่ต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษ ในชั่วโมงเรียนเป็นอันมาก นักศึกษาต้องการฝึกทักษะทางด้านกรฟัง พูด อ่านมากกว่าที่เป็น

อยู่ ส่วนค่านการเขียนนักศึกษาต้องการฝึกมาก ๆ แต่มีอุปสรรค คือนักศึกษามีพื้นฐานความรู้ไม่คึ นักศึกษามีความเห็นว่ชั่วโมงภาษาอังกฤษควรรอยู่ในคาบเรียนที่ 1,2 สำหรับค่านการวัดผล นักศึกษาเห็นว่ควรวัดผลเมื่อจบบทเรียนหนึ่ง ๆ และข้อสอบควรเป็นแบบปรนัย

นวนเสนห์ วงศ์เชิดธรรม (2522: 170-172) ศึกษาค้นคว้า "ปัญหาและความต้องการ ของนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร" ปัญหาและความต้องการที่ศึกษาได้แก่ ค่านหลักสูตร ค่านการเรียนการสอน อุปสรรคที่มีต่อการศึกษาและความไม่สมหวังเมื่อเข้ามา ศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่ ความต้องการด้านความช่วยเหลือจากโรงเรียนผู้ใหญ่ และความ คาคหวังจากการเรียนจบการศึกษาในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 1-5 จำนวน 558 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่ นักศึกษาผู้ใหญ่มีความต้องการโดยส่วนรวมค่อนข้าง มาก แยกเป็น

ค่านหลักสูตร ต้องการเนื้อหาวิชาที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและนำไปใช้ในการ ทำงานได้สามารถเข้าใจได้รวดเร็ว

ค่านการเรียนการสอน ต้องการให้ผู้สอนหาวิธีการสอนที่เข้าใจง่าย มีอุปกรณ์เหมาะสม กับเรื่องที่สอน เอาใจใส่นักศึกษา เปิดโอกาสให้นักศึกษากถามปัญหาในชั้นได้

ค่านการบริการ ต้องการบริการอุปกรณ์และตำราเรียน บริการห้องสมุด แนะแนว บริการนำคัมพ์นำใช้และการปฐมพยาบาล

ค่านความคาคหวัง หลังจากจบการศึกษาในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ต้องการศึกษาต่อใน ระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วรรณพร สงวนสัจย์ (2526: 68-69) ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา ในโรงเรียนผู้ใหญ่กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์หลักสูตรการ ศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 5 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์สอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับที่ 5 จำนวน 46 คน และนักศึกษาที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับที่ 5 จำนวน 425 คน ปีการศึกษา 2525 ในกรุงเทพมหานคร พบว่

ค่านเนื้อหา อาจารย์และนักศึกษาเห็นว่ เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษา ผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 5 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับกลาง

ค่านวิธีสอน อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่วิธีการสอนแบบสืบสอนจำเป็นสำหรับ

รายวิชาวิทยาศาสตร์มาก แต่นักศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญในการร่วมอภิปราย ทำให้อาจารย์เกิดความเบื่อหน่าย และอาจารย์เคยชินกับการสอนแบบบรรยายมากกว่า

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่าการแข่งขันตอบปัญหา วิทยาศาสตร์ การฉายสไลด์ การฉายภาพยนตร์ การจัดป้ายนิเทศสามารถจัดได้ในระดับน้อย แต่มีความต้องการในระดับมากกว่าที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีความพร้อมทั้งอาจารย์ นักศึกษา อุปกรณ์และเวลา

ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งสำคัญเพราะช่วยเร้าความสนใจทำให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้นและง่ายขึ้นและยังช่วยผ่อนแรงการสอนของอาจารย์ทำให้เกิดความสะดวกในการสอน แต่สื่อการสอนประเภทโฮตทัศน์อุปกรณ์นำมาใช้ได้ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะมีราคาแพง โรงเรียนไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อหรือเป็นของภาคปกติ ทำให้มีปัญหาในการเบิกมาใช้เพราะต้องรับผิดชอบมากและมีอุปกรณ์ไม่พอกับจำนวนนักศึกษา ส่วนอุปกรณ์ที่มีอยู่ชำรุดเสียหายและใช้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่าการวัดผลควรเป็นไปอย่างเที่ยงกันกับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญภาคปกติ เนื่องจากโรงเรียนใช้หลักสูตรเดียวกันแต่ในทางปฏิบัติการวัดผลดังกล่าวไม่ค่อยได้ผลนักเพราะนักศึกษาจะสอบตกกันมาก อันเนื่องมาจากความรู้เดิมน้อยกว่าภาคปกติ ประกอบกับต้องทำงานในเวลากลางวันด้วยจึงไม่ค่อยมีเวลาและไม่กระตือรือร้นในการศึกษาเท่าที่ควร กิจกรรมบางอย่างไม่เป็นที่สนใจของนักศึกษาจึงทำการวัดผลไม่ได้

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศไว้มากซึ่งจะขอกล่าวถึงงานวิจัยที่สำคัญดังนี้

รัสเซลล์ ฮาโรลด์ บิชอป (Russell Harold Bishop 1967: 2093-2094)

ได้ทำการศึกษากาการใช้วิธีสอนภาษาต่างประเทศที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐโอเรกอน ตามโครงการ FLES (Foreign Language Elementary School) พบว่าวิธีการสอนที่ครูใช้ได้ผลดีจะต้องใช้กิจกรรมประกอบ เช่น การใช้ดนตรีหรือเพลง การแสดงเรื่องตลกสั้น ๆ และการแสดงแบบละครรวมไปถึงการฝึก (drill) และการแสดงบทบาทสมมติ (Roleplaying) และการฝึกฟัง - พูด อุปกรณ์ที่ใช้ได้ผลดีที่สุดคือ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง

แผนเสียง ภาพยนตร์ และเกมต่าง ๆ สำหรับวิธีการสอนที่ครูใช้ไม่ได้ผลคือ การให้ทำแบบฝึกหัด การใช้วิธีการอธิบายกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ การใช้วิธีฝึกซ้ำ ๆ มากเกินไป การใช้วิธีฝึกฟัง-พูด โดยไม่มีภาพหรือของจริง

โพลิตเซอร์ (Politzer 1970: 30-31) ทำการวิจัยเรื่อง "Some Reflection on "Good" and "Bad" Language Teaching Behavior" พบว่าในการสอนภาษาให้เด็ก ผลดีนั้นครูควรเลือกใช้รูปแบบการสอนที่ดีและเหมาะสมกับบทเรียนให้มากที่สุด ไม่ควรช่วยนักเรียน มากเกินไป การสอนที่ดีขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพที่ดีของครูด้วย

บีเคอร์และคาร์เคนวาลด์ (Harold W. Beder & Gordon G. Darkenwald 1972: 142) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Differences Between Teaching Adults and Pre-Adults: Some Proposition and Finding" เพื่อศึกษาความแตกต่างในการสอนผู้ใหญ่และวัยก่อนผู้ใหญ่ ผลการวิจัยพบว่าผู้ใหญ่จะเรียนเข้าใจได้มากเมื่อมีแรงจูงใจ ความมีเหตุผล ค่านิยม มีความเชื่อมั่นและมีทักษะ ในการสอนผู้ใหญ่ผู้สอนควรเน้นถึงความสำคัญของการรับรู้ พฤติกรรม ศูนย์กลางการเรียนรู้และควบคุมโครงสร้างความประพฤติ สรุปได้ว่าการสอนผู้ใหญ่จะแตกต่างจากการสอนเด็กและวัยรุ่นดังนี้คือ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน การเงินและการบริการ ทั้งนี้ในการสอนผู้ใหญ่ ผู้สอนจะต้องเปิดใจให้กว้างและมีการเตรียมการสอนที่ต่างจากการสอนวัยเด็ก เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาซึ่งทฤษฎีขั้นพื้นฐานของการสอนผู้ใหญ่

ชาร์ลส์ เวบบ์ สแตนฟีลด์ จูเนียร์ (Charles Webb Stansfield Jr. 1973: 2938A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาของมลรัฐโคลอมเบีย" สรุปผลการวิจัยได้ว่าการสอนภาษาอังกฤษครูมักจะเป็นผู้พูดมากกว่านักเรียน จำนวนนักเรียนที่มากขึ้นไปในชั้นหนึ่ง ๆ เป็นปัญหาต่อการสอนทักษะพูด-ฟังมากที่สุด ทำให้ทักษะทั้ง 2 ด้านของนักเรียนไม่เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามควรมีองค์การหรือสมาคมต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาหรือมีบทบาทในการนำวิธีการสอนใหม่ ๆ มาอบรมให้กับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ เป็นการช่วยเหลือให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บอสทอม (Edwin Oscar Bostom 1976: 3651A) ได้ทำการวิจัยติดตามผลของนักศึกษาผู้ใหญ่ในโรงเรียน Boulder Valley ในโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพและ

โปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ใน
 ด้านการเตรียมเข้าทำงาน การยกระดับความสามารถ ความถนัด และความก้าวหน้าในงาน
 อาชีพ ผลการวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมนักศึกษาผู้ใหญ่ในปัจจุบันจัดได้ไม่ทั่วถึงทุกระดับอายุ
2. นักศึกษาผู้ใหญ่มีแนวโน้มที่จะ เป็นผู้ทำงานแล้วในปัจจุบัน
3. นักศึกษาผู้ใหญ่ชายมีแนวโน้มจะเรียนด้านอาชีพสูงขึ้น

คาร์ และ โจเซฟ (Karr and Kenneth Joseph 1976: 6426A) ได้ศึกษาการ
 เปลี่ยนแปลงความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีต่อการบริการและโปรแกรมด้านการศึกษา ผลการ
 วิจัยพบว่านักศึกษาผู้ใหญ่รับบริการและโปรแกรมการศึกษาเป็นความจำเป็นและต้องการให้มีการ
 ขยายออก ซึ่งโปรแกรมการศึกษาจัดได้ตรงกับความต้องการในปัจจุบันและควรจัดให้ตรงกับความ
 ต้องการต่อไป นักศึกษาผู้ใหญ่ต้องการให้ขยายโปรแกรมการศึกษาทางด้านอาชีพโดยเฉพาะด้าน
 การค้า เทคโนโลยี และธุรกิจ

โทมอน (S.H.O. Tomon 1977: 149-158) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเรียน
 ภาษาอังกฤษในประเทศไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าสาเหตุอันดับแรกของความต้องการการเรียนภาษาอังกฤษ
 คือ การสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งทางเศรษฐกิจและการติดต่อกับต่างประเทศ

จากการค้นคว้าวรรณคดีที่เกี่ยวข้องของทั้งในและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้
 ว่างานวิจัยที่ได้มีผู้ทำมาแล้วนั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการ
 เรียนการสอน ปัญหาการเรียนการสอนของโรงเรียนภาคปกติและโรงเรียนผู้ใหญ่ การใช้สื่อ
 อุปกรณ์การสอน การวัดและประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษ ความแตกต่างของการสอนผู้ใหญ่และ
 เด็ก ปัญหาความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้จะเป็นแนวทาง
 สำหรับผู้วิจัยในการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
 วิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ 5 เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป